

Alavuden kaupunki

Arviointikertomus 2020

Tarkastuslautakunta
21.5.2021

Alavus on
asukkaitaan varten

alavus.fi

SISÄLLYS

PUHEENJOHTAJAN KATSAUS	5
1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TOIMINTA	6
1.1. <i>Tarkastuslautakunnan tehtävät</i>	6
1.2. <i>Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2020</i>	6
1.3. <i>Tarkastuslautakunnan toiminta</i>	6
1.4. <i>Tilintarkastus ja tarkastustoimi</i>	9
2. EDELLISTEN VUOSIEN ARVIOINTIKERTOMUSTEN JOHDOSTA TEHTYJEN	
TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	10
3. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN.....	
ARVIOINTI.....	10
3.1. <i>Tavoitteiden toteutumisen tarkastelu</i>	10
3.2. <i>Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen</i>	12
4. HENKILÖSTÖ.....	15
5. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN.....	17
6. TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	17
7. YHTEENVETO	18
8. KOOSTE KESKEISIMMISTÄ HAVAINNOISTA JA	
KEHITTÄMISSUOSITUKSISTA.....	19 - 22
8.1. <i>Hyvinvointipalvelut</i>	19
8.2. <i>Sivistyspalvelut</i>	20
8.3. <i>Tekniset palvelut</i>	21
8.4. <i>Ympäristöpalvelut</i>	22
8.5. <i>Muut havainnot kunnan hallinnosta</i>	22
9. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE	23
ALLEKIRJOITUKSET	23

TARKASTUSLAUTAKUNNAN PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Parahin lukija,

tämän tarkastuslautakunnan viimeinen tarkastuskertomus on kädessäsi ja on perinnönjaon aika.

Olemme tämän asiakirjan myötä saattaneet loppuun sen työn, jonka neljä vuotta sitten aloitimme. Neljä vuotta sitten valitsimme linjan, jossa olemme pelkän passiivisen tarkastustoiminnan sijaan aktiivinen ja vuorovaikutteisuuteen pyrkivä, rakentavaa keskustelua herättelevä toimielin. Laissa yhdeksi tarkastuslautakunnan tehtäväksi on määritelty arvioida myös sitä, että onko kaupungin palvelut, toiminta ja toimintatavat järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tätä palvelutehtävää olemme neljän vuoden ajan suorittaneet aktiivisella, maanläheisellä ja kansantajuisella otteella. Seuraava tarkastuslautakunta saa halutessaan perinnöksi hyväksi todettuja ja laajasti kiitellyjä työkaluja, kuten kirjalliset esihaastattelulomakkeet viranhaltijoille ja muille kuultaville, sekä lautakuntien puheenjohtajien ja tarkastuslautakunnan vuosittaiset yhteiskokoukset, joiden jatkoa ovat yksimielisesti puoltaneet kaikki istuvat puheenjohtajat.

Puheenjohtajana haluan kiittää lautakuntaani jaksamisesta myös vaikeina aikoina sekä innosta ja ennakkoluulottomuudesta uusien työskentelytapojen käyttöönotossa. En voi tarpeeksi kiittää sihteeriamme Annukkaa, joka on ollut täyttä kultaa pitäessään kaikki aikataulut hallussaan ja ystävällisesti muistutelllessaan niistä. Kiitos myös viranhaltijoille, jotka ovat auttaneet meitä antamalla tietoa tarkastustoiminnan tueksi. Kiitos, että olette sietäneet ja jaksaneet uteliaisuuttamme ja osanneet ottaa kehittämisehdotukset vastaan rakentavalla tavalla.

Ihan oman kiitoksen kappaleensa ansaitsevat kaupungin työntekijät. En varmasti ole ainut, jota pöyristyttää ja puistattaa joidenkin tahojen ahkerasti viljelemä väite siitä, että kaupungin palkkalistoilla olisi liikaa ihmisiä ilman todellista tarvetta. Hyvät kaupungin työntekijät sen kaikilla suorittavilla portailla: **te olette äärimmäisen tärkeitä** eikä teidän panostanne saa eikä voi unohtaa. Neljän vuoden aikana olen nähnyt, miten te uurastatte ja venytte, jotta kuntalaiset saisivat laajoja, laadukkaita palveluita ja turvallisia, siistejä tiloja ja ympäristöjä. Toivon teidän tuntevan itsestänne ja työstänne ylpeyttä, sillä se on ansaittu. Kiitos!

Muutama sana vielä itse asiasta, eli Alavuden kaupungin vuodesta 2020. Vuosi oli hyvin erityinen ja kaikella tavalla poikkeuksellinen koronaviruspandemian värittäessä sen kaikkia vaiheita. Itse virus säästi meidät pahimmalta eivätkä suurimmat uhat realisoituneet sen paremmin tapausmäärissä kuin kaupungin taloudessakaan. Alavus pärjasi tässä uudessa ja arvaamattomassa leikissä hienosti ja otti notkeasti ja laajalla rintamalla haltuun uusia käytänteitä ja työtapoja, joista osa varmasti jää elämään myös normaalioloissa. Tällaista joustamiskykyä ja nopeaa uuden ajattelun ja tekemisen omaksumista tarvitaan ja sitä on jatkossa hyvä osoittaa myös normaalioloissa. Jähmeä ja kaunainen menneisyyteen tuijottelu ja jatkuva jarruttaminen eivät ole tulevaisuuden kunnan tunnusmerkkejä. Notkeus, muutosvalmius, nopea reagoiminen ja ilo puolestaan ovat.

Nyt – viimeinkin – minun on tullut aika vaieta. Hyvää kesää ja onnea uusiin alkuihin!

Niina Laitio

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2020

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TOIMINTA

1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät

Kuntalain 121 §:n mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lisäksi hallintosäännön 76 §:n mukaan tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä tarkoitetun sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta kunnan verkkosivuilla. Tarkastuslautakunnan on saatettava ilmoitukset valtuuston tiedoksi keran vuodessa. Sidonnaisuusilmoitukset on saatettu tiedoksi valtuustolle 11.5.2020. Alavuden kaupungin julkaistut sidonnaisuusilmoitukset ovat luettavissa kaupungin verkkosivuilla osoitteessa <https://www.alavus.fi/fi/kaupunki-ja-hallinto/paatoksenteke/sidonnaisuudet.html>

Arviointi toteutetaan kunnanhallituksen ja lautakuntien sekä viranhaltijoiden toimintaa suunnitelmallisesti seuraten. Arviointikuulemiset ovat lautakunnalle tiedonkeräämisen keskeinen tapa.

1.2. TARKASTUSLAUTAKUNNAN KOKOONPANO VUONNA 2020

Tarkastuslautakunta on arviointivuoden ajan toiminut seuraavassa kokoonpanossa:

Varsinainen jäsen

Niina Laitio, puheenjohtaja
Markku Ylinen, varapuheenjohtaja
Juha Rikala
Jukka Ketola
Irmeli Kukkola

Henkilökohtainen varajäsen

Tarja Prinkkilä
Jorma Lamminmäki
Jussi Maijala
Mikko Knuuti
Henni Sippola

Sihteerinä on toiminut toimistos sihteeri Annukka Mäenpää.

1.3. Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta on vuoden 2020 aikana kokoontunut 12 kertaa ja käsitellyt 38 pykälää. Lautakunta on arvioinut tulosryhmien taloutta ja toimintaa kuulemalla vastuuhenkilöitä lautakunnan kokouksissa. Vuoden 2020 tarkastuksen painopistealueena oli ympäristölautakunta. Tilikauden aikana seurattiin myös muiden toimielinten tavoitteiden toteutumista sekä kaupungin talousprosessia.

Koronaviruspandemian ja kevään 2020 laajojen sulkutoimenpiteiden myötä myös tarkastuslautakunta siirtyi vuoden 2020 aikana noudattamaan kokousten järjestämisessä hybridimallia. Tilanteen ollessa akuutein tarkastuslautakunta kokousti täysin etäyhteyksien kautta (yhteensä neljän täysin sähköistä Teams-kokousta keväällä 2020), minkä jälkeen tarkastuslautakunnan jäsenillä on ollut mahdollista valita joko fyysinen osallistuminen tai kokoukseen liittyminen etäyhteyden kautta. Myös kokouksiin kutsutut asiantuntijat ovat voineet valita osallistumisensa muodon ja näin pystyneet noudattamaan omien työpaikkojensa suosituksia.

Koronatilanteesta johtuvien rajoitusten vuoksi tarkastuslautakunta ei ole voinut osallistua koulutuksiin tai tehdä tutustumiskäyntejä kaupungin toimintayksiköihin siinä määrin kuin normaaliaikoina. On kuitenkin ollut huomattavissa, että sähköiset toimintatavat on sisäistetty hyvin ja kuulemiset etäyhteyksin on poikkeuksetta onnistuneet kaikkien kanssa.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä avointa kommunikaatiota ja eri hallinnonalat läpäisevää tiedonkulkua myös luottamushenkilötasolla. Tarkastuslautakunta on vuosittain kutsunut kuultavaksi kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston puheenjohtajat. Tarkastuslautakunta on nähnyt tarpeelliseksi tiivistää myös lautakuntien välistä yhteistyötä ja lisätä ymmärrystä hallinnonalojen välillä. Tämän vuoksi tarkastuslautakunta on ottanut vastuun kutsua lautakuntien puheenjohtajat kerran vuodessa koolle keskustelemaan ajankohtaisista asioista ja lautakuntien toiminnasta. Tilaisuudet ovat olleet avartavia ja informatiivisia ja paitsi tarkastuslautakunta, myös lautakuntien puheenjohtajat ovat yksimielisesti toivoneet tämän käytännön saavan jatkoa.

Tarkastuslautakunta on jatkanut edellisvuonna käyttöön otetun ennakkokysymyslomakkeen käyttöä ja se on osoittautunut käyttökelpoiseksi välineeksi paitsi kuultavien valmistautumisen kannalta, myös keskustelun ja tarkastustoiminnan tukemisen näkökulmasta.

Tarkastuslautakunnan jäsenet ovat yhdessä laatineet arviointikertomuksen vuodelta 2020.

Kokouksia on ollut seuraavasti ja kuultavina ovat olleet:

17.1.2020

Alavuden kaupungin lautakuntien puheenjohtajien ja tarkastuslautakunnan tapaaminen ja keskustelua kunkin lautakunnan toimialueen ajankohtaisista asioista.

21.2.2020

Tilintarkastajan väliraportti, sidonnaisuusilmoitusten käsittely ja kevään kokousten aikataulus.

16.4.2020 Sähköinen Teams-kokous

Taluspäällikkö Tarja Tohni, tilinpäätöksen 2019 esittely. Arviointikertomustyön aloittaminen ja kevään kokousaikataulun tarkentaminen.

30.4.2020 Sähköinen Teams-kokous

Tarkastuslautakunta työsti arviointikertomusta 2019.

8.5.2020 Sähköinen Teams-kokous

Tilintarkastaja Esko Säilä, loppuraportti ja tilintarkastuskertomus tilivuoden 2019 tilintarkastuksesta. Lisäksi tarkastuslautakunta jatkoi arviointikertomuksen 2019 työstämistä.

22.5.2020 Sähköinen Teams-kokous

Tarkastuslautakunta jatkoi arviointikertomuksen 2019 työstämistä.

29.5.2020

Arviointikertomuksen 2019 allekirjoittaminen ja antaminen.

21.8.2020

Kiinteistöpäällikkö Tomi Perkiö, tutustuminen Alavuden kaupungin uuteen tekniseen varikkoon.

Ympäristöpäällikkö Jukka Kotolan kuuleminen.

Tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma tilikaudelle 2020.

25.9.2020

Tilintarkastaja Esko Säilä, tarkastussuunnitelma tilikaudelle 2020.

Avainasiakasapäällikkö Timo Antila, Lakeuden Etappi.

23.10.2020

Projektipäällikkö Johanna Punkari, Kestävät-ilmastoyhteistyön esittely.

Palotarkastaja Vesa Viirelän kuuleminen.

13.11.2020

Toimitusjohtaja Ulla Koivisto, Alavuden Kehitys Oy/ Alavuden biokaasuhankkeet.

Tilintarkastussopimuksen option käyttö tilikausille 2021-2022

11.12.2020

Kaupunginjohtaja Liisa Heinämäen kuuleminen.

Kaupunginhallituksen puheenjohtaja Jari Kortesmäki ja kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Toni Juurakko, katsaus Alavuden kaupungin strategiaan, talousarvioon ja päätöksenteon sujuvuuteen.

Lautakunnan jäsenten erityinen seurantavastuu palvelualueista on jaettu seuraavasti:

- **Hallinto- ja kehityspalvelut:** Juha Rikala ja Jukka Ketola
- **Hyvinvointipalvelut:** Niina Laitio ja Markku Ylinen
- **Sivistyspalvelut:** Irmeli Kukkola ja Niina Laitio
- **Tekniset palvelut:** Juha Rikala ja Markku Ylinen
- **Ympäristöpalvelut:** Irmeli Kukkola ja Jukka Ketola

Työnjakonsa mukaisesti lautakunnan jäsenet ovat seuranneet palveluryhmien toimintaa tutustumalla lautakuntien pöytäkirjoihin.

Tarkastuslautakunta kokouksessaan 21.5.2021 Alavus Fasadissa. Edessä pöydän ääressä istumassa puheenjohtaja Niina Laitio. Takana vasemmalta oikealle sihtööri Annukka Mäenpää, jäsenet Juha Rikala ja Irmeli Kukkola, varapuheenjohtaja Markku Ylinen, tilintarkastaja Esko Säilä sekä jäsen Jukka Ketola.

1.4. Tilintarkastus ja tarkastustoimi

Kaupungin tilintarkastusyhteisönä vuosina 2017-2020 toimii KPMG Oy Ab, vastuunalaisena tilintarkastajana JHT, HT Esko Säilä ja avustavana tilintarkastajana sekä tytäryhtiöiden tarkastajana JHT, HT Kati Mäntylä.

Tilintarkastaja esitteli kokouksessa 25.9.2020 tilikauden 2020 tarkastussuunnitelman.

Tarkastuslautakunta on saanut tiedoksi tilintarkastajan väliraportin 19.2.2021. Tilintarkastaja ja avustava tilintarkastaja ovat mahdollisuuksien mukaan osallistuneet tarkastuslautakunnan kokouksiin koronarajoitusten vuoksi lähinnä etäyhteyksin. Loppuraportin vuoden 2020 tarkastuksesta sekä tilintarkastuskertomuksen tilintarkastaja antoi 21.5.2021.

KPMG Oy Ab on toteuttanut tilintarkastusta asiantuntevasti ja sopimuksen mukaisesti. Hankintasopimukseen sisältyi optio kahdelle vuodelle eli vuosille 2021 ja 2022. Tarkastuslautakunta arvioi kokouksessaan 13.11.2020, että valtuustokauden vaihtuessa tilintarkastuspalveluiden sopimuksen option käyttö on tarkoituksenmukaista ja esitti kaupunginvaltuustolle sekä kaupungin tytäryhteisöille, että ne jatkavat sopimusta

kaupungin tilintarkastuspalveluista optiona vuosille 2021-2022 KPMG Oy Ab:n kanssa. Näin uudella tarkastuslautakunnalla on mahdollisuus hankkia kokemusta ennen tarkastuspalvelujen kilpailuttamista.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 14.12.2020 tarkastuslautakunnan esityksen option käyttämisestä.

2. EDELLISTEN VUOSIEN ARVIOINTIKERTOMUSTEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Tarkastuslautakunnan on kuntalain 121 §:n mukaan arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet.

Valtuusto on kokouksessaan 8.6.2020 merkinnyt tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen vuodelta 2019 tiedoksi ja huomioitavaksi päätöksenteon valmistelussa. Tarkastuslautakunta oli esittänyt arviointikertomuksessa, että valtuusto kiinnittää erityistä huomiota arviointikertomuksessa esitettyihin vahvennettuihin havaintoihin ja pyytää palveluryhmiä kommentoimaan ao. kohtia ja niihin kohdistuvia toimenpiteitä syyskuun loppuun mennessä pidettävässä valtuuston kokouksessa, jonka jälkeen kommentit toimitetaan tarkastuslautakunnalle.

Kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 19.10.2020 saanut selvityksen vuoden 2019 arviointikertomuksessa esiinnostetuista havainnoista. Tarkastuslautakunta totesi selvityksen annetuksi ja hyväksytyksi kokouksessaan 23.10.2020. Selvityksessä vastattiin kattavasti tarkastuslautakunnan havaintoihin sekä kerrottiin millaisia toimenpiteitä havainnoitujen asioiden parissa on jo tehty tai tullaan tekemään.

3. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

3.1. Tavoitteiden toteutumisen tarkastelu

Vuosi 2020 toteutui valtion maksaman koronaturkupaketin vuoksi budjetoitua selvästi paremmin lähes kaikissa Suomen kunnissa. Alavuden kaupungin tuloslaskelman vuosikate vuonna 2020 oli 5,2 miljoonaa euroa. Poistojen ja arvonalentumisten, -4,0 miljoonaa euroa, jälkeen tulos on 1 miljoona 145 000 tuhatta euroa ylijäämäinen. Suurin hyvää tulosta selittävä tekijä oli valtion maksama koronaturki, jota Alavus sai noin 2,5 miljoonaa euroa. Ilman sitä tulos olisi ollut lähes saman verran negatiivinen.

Myös verotuloja kertyi odotettua paremmin. Tähän osaltaan vaikutti valtion koronatoimena toteutettu yhteisövero-osuuden korotus. Verotuloja kertyi 35,1 miljoonaa euroa, kasvua edellisvuoteen 409 tuhatta euroa. Valtionosuuksia saatiin 43,1 miljoonaa euroa. Tämä on 5,1 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2019. Rahoitustuotot ja -kulut olivat nettotulona 732 tuhatta euroa, kertymä 183 tuhatta euroa edellisvuotta parempi.

Kun tämä tilikauden ylijäämä, noin 1,1 miljoonaa euroa siirrettiin kaupungin taseen omaan pääomaan, on kaupungilla kertynyttä ylijäämää vuoden 2020 tilinpäätöksen jälkeen noin 22,5 miljoonaa euroa. Vahvistunutta tasetta tarvitaan puskuriksi tuleviin epävarmoihin vuosiin. Vuoden 2020 korotetut valtionosuudet ovat helpottaneet tilannetta, mutta korotukset eivät tule jatkumaan. Näköpiirissä on useita paineita talouden suhteen: koronan vaikutukset eivät ole vielä ohi ja toimintakuluja tulee varmasti tulevina vuosina olemaan sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluissa. Lisäksi sote-uudistuksen vaikutukset ja tulevat välttämättömät investoinnit tulevat kuormittamaan taloutta.

Vuonna 2020 Alavuden kaupungin ulkoiset toimintatuotot laskivat edellisvuodesta 5,5 % ja olivat 11,3 miljoonaa euroa, joka on 653 tuhatta euroa edellisvuotta vähemmän. Ulkoisten toimintamenojen kasvu oli 1,1 %, ja ne olivat 85,4 miljoonaa euroa, 955 tuhatta euroa edellisvuotta suuremmat. Toimintakatteeksi, joka on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, muodostui -73,8 miljoonaa euroa, joka on 1,5 miljoonaa euroa heikompi kuin edellisvuonna (-2,1 %). Keskimäärin Suomen kunnissa toimintakulut kasvoivat vuonna 2020 noin 1,8 prosenttia ja kuntayhtymien 1,9 prosenttia.

Koronavuosi näkyi voimakkaasti Alavuden kaupungin palveluissa sekä taloudessa, vaikkakin täsmällisiä vaikutuksia on mahdoton eristää ja puristaa yksiselitteisesti yhteen euromääräiseen summaan. Toimintatuottojen menetyksiä on aiheutunut lähinnä liikuntapaikkojen sulkemisesta, päivähoitomaksujen menetyksistä ja esim. kulttuuritapahtumien saamatta jääneistä pääsymaksuista.

Joitakin säästöjä on tullut lomautuksista ja palveluiden ostoista kuten esimerkiksi koulukuljetuksista etäkoulun ajalta.

Vuosikate oli 5,2 miljoonaa euroa, mikä on peräti 4,1 miljoonaa euroa (+381,1%) parempi kuin vuonna 2019.

Vuosikate on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Sen täytyisi kattaa vähintään poistot, jotta sen voitaisiin katsoa olevan riittävä. Ja tällöin oletuksena on että keskimääräinen investointitaso vastaisi poistoja. Alavuden osalta tulorahoitus toteutui tilivuotena reilusti ylijäämäisenä. Vuonna 2020 tunnusluku nousi huomattavasti (98,9 prosenttiyksikköä) edellisvuodesta. Luku jää kuitenkin edelleen koko maan viime vuoden keskiarvon (171,0) alapuolelle.

Tilikauden 2020 nettoinvestoinnit olivat 6,6 milj. euroa. Kaupungin merkittävimpiä investointeja vuonna 2020 on ollut Alavuden yläkoulun keittiön ja oppilastilan remontti, teiden korjaukset ja uusien teiden rakentaminen sekä vesijohtojärjestelmän saneeraukset. Jonkin verran myös kunnostettiin väistötiloja henkilöstön käyttöön kaupungintalon jäädessä tyhjäksi.

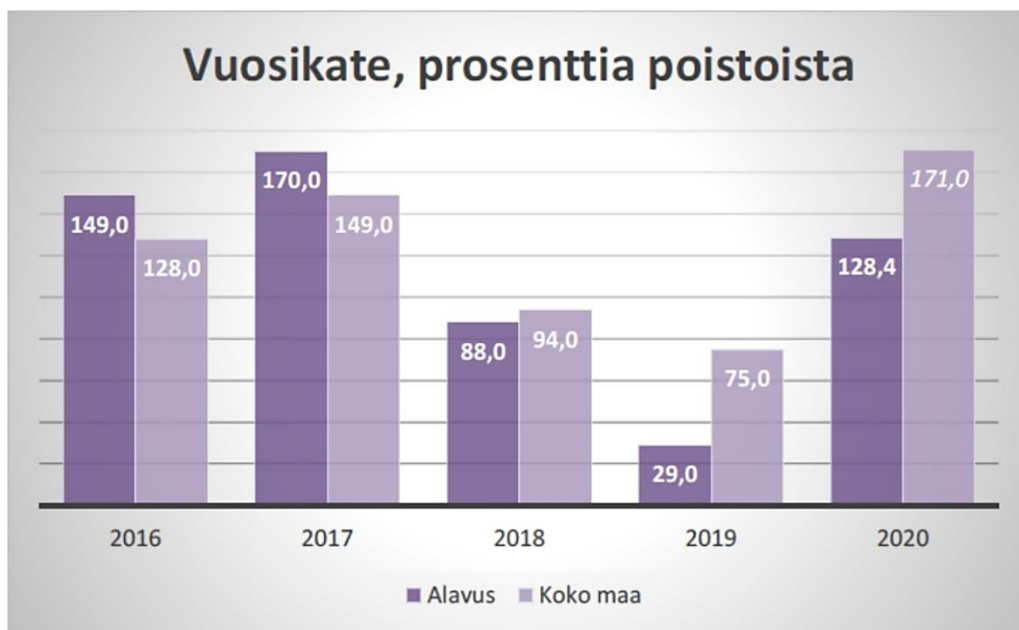
Vuosikatteen jäädessä alle investointitason, investointeja on jouduttu rahoittamaan lainarahalla noin 1,4 miljoonan euron verran. Talousarviolainoja nostetin 7,4 miljoonaa euroa ja pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 4,0 miljoonalla eurolla, joten pitkäaikaisten lainojen määrä kasvoi 3,4 miljoonaa euroa. Lyhytaikaisia lainoja ei tilinpäätöshetkellä ollut, eli lyhytaikaisten lainojen muutos oli -3,0 miljoonaa euroa. Lainakanta oli vuoden lopussa 45,7 miljoonaa euroa, mikä on 4 028 euroa asukasta kohti. Koko maan lainakanta per asukas on 3 474 euroa. Alavuden lainakanta on viime vuosina koko ajan ollut yli valtakunnan keskitason ja se on jatkanut edelleen nousuaan.

Investointitaso näyttää pysyvän korkeana edelleen vuonna 2021, ja vaikka vanhan kaupungintalon purkaminen ei tulekaan niin kalliiksi kuin etukäteen arvioitiin, aiheutuu välttämättömistä investoinneista silti suuret kulut, kun aiempien vuosikymmenten korjausvelka tulee väijäämättä maksuun. On hyvä, että Alavuden kes-

kustan kehittämisessä ja siihen kohdistuvissa investoinneissa ajatellaan nyt isoa kuvaa, jolloin kokonaisuudesta voi tulla yhtenäinen ja järkevä. On myös hyvä, että urakat paloitellaan järkeviksi osiksi siten, että niihin on mahdollista saada mahdollisimman paljon avustuksia valtiolta (Uima- ja liikuntahallin peruskorjaus ja laajennus).

Sote-/hyvinvointikeskuksen suunnittelu etenee, ja vaikka se on investointina todella suuri, se vahvistaa ja tukee sote-palveluiden saatavuutta Alavuden alueella, mitä tarkastuslautakunta pitää hyvin tärkeänä.

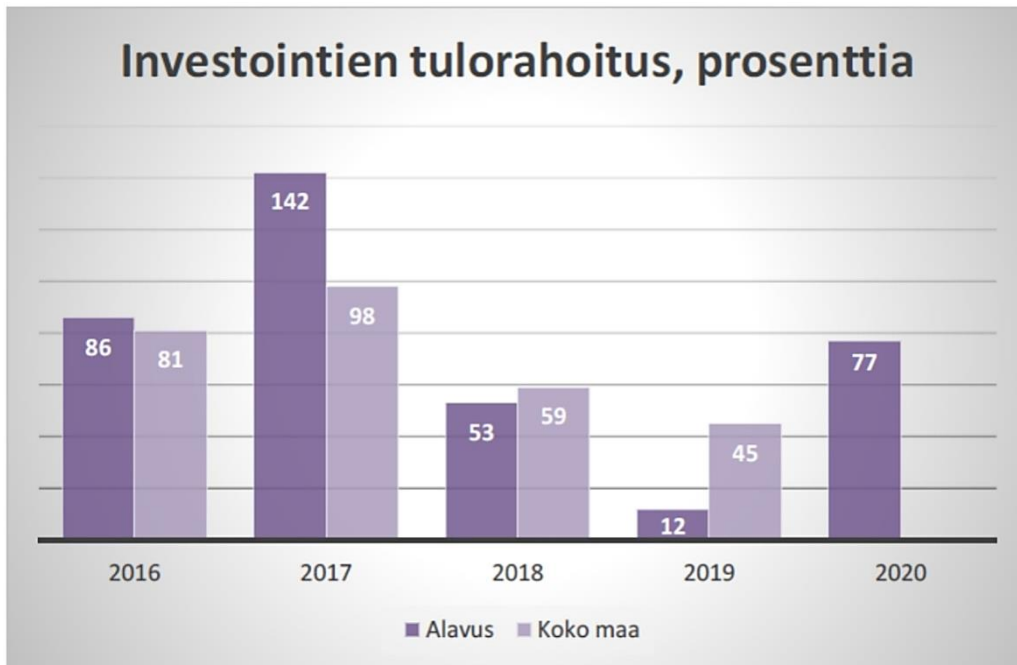
3.2. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

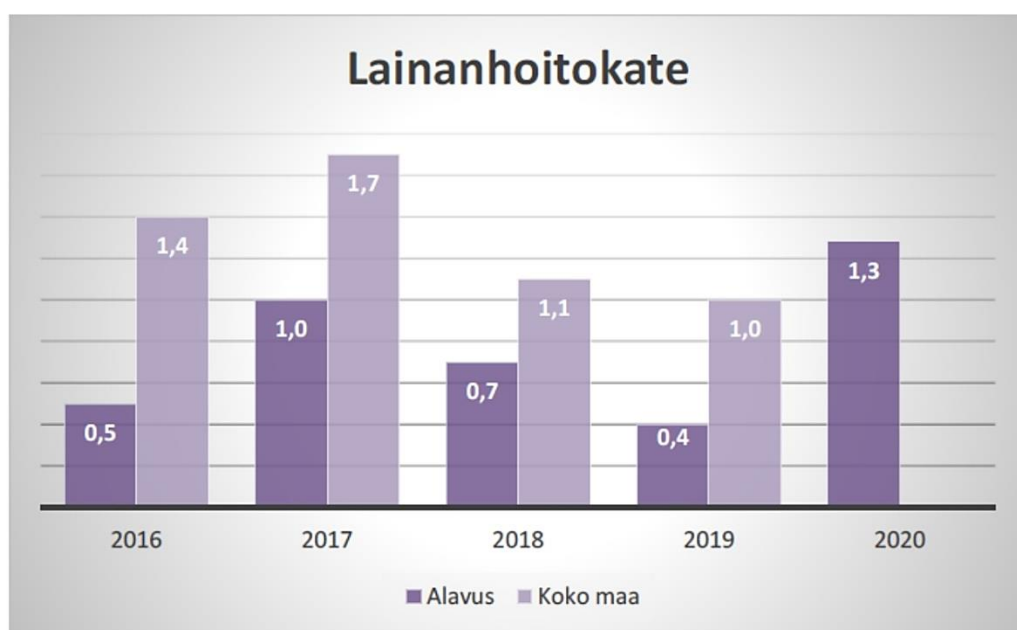
Vuosikate toteutui budjetoitua parempana ollen 5,2 miljoonaa euroa. Tunnusluku vuosikate, prosenttia poistoista on 128,4 %. Tunnusluvun arvon ollessa sata oletetaan tulorahoituksen olevan riittävä, mikäli poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa.

Alavuden osalta tulorahoitus toteutui tilivuotena reilusti ylijäämäisenä, mutta tunnusluku on edelleen koko maan keskiarvon alapuolella. Talouden tasapainotilan kannalta olisi tärkeää, että tämä tunnusluku saataisiin pysymään vähintään tällä tasolla.

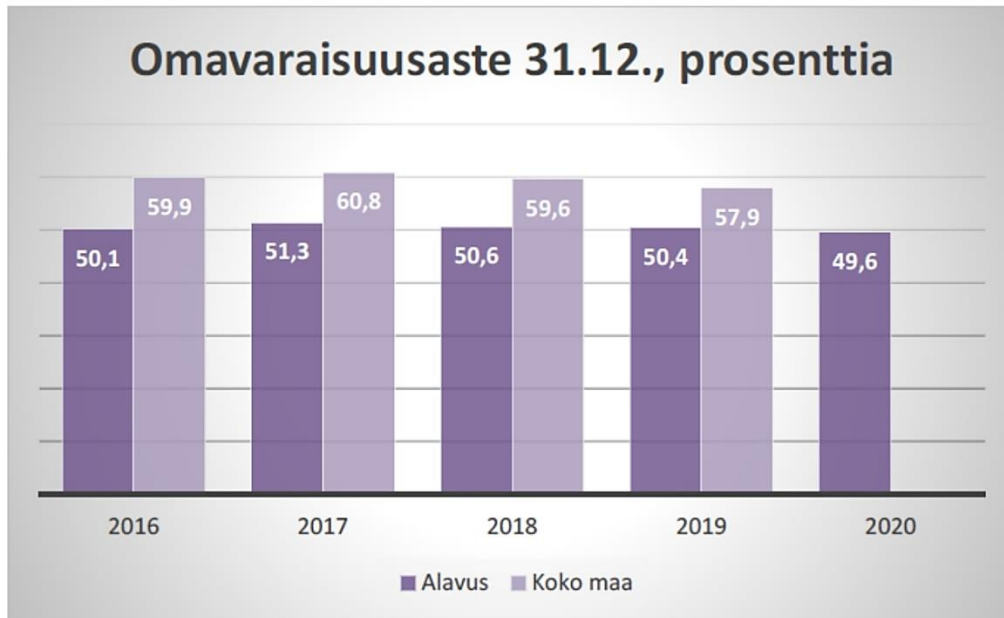
Investointien tulo-rahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulo-rahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella, eli pysyvien vastaavien myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä. Alavudella luku nousi edellisvuodesta ja oli nyt 77%, joten lainarahalla rahoitettavaksi on vuonna 2020 jäänyt 23 % investoinneista.

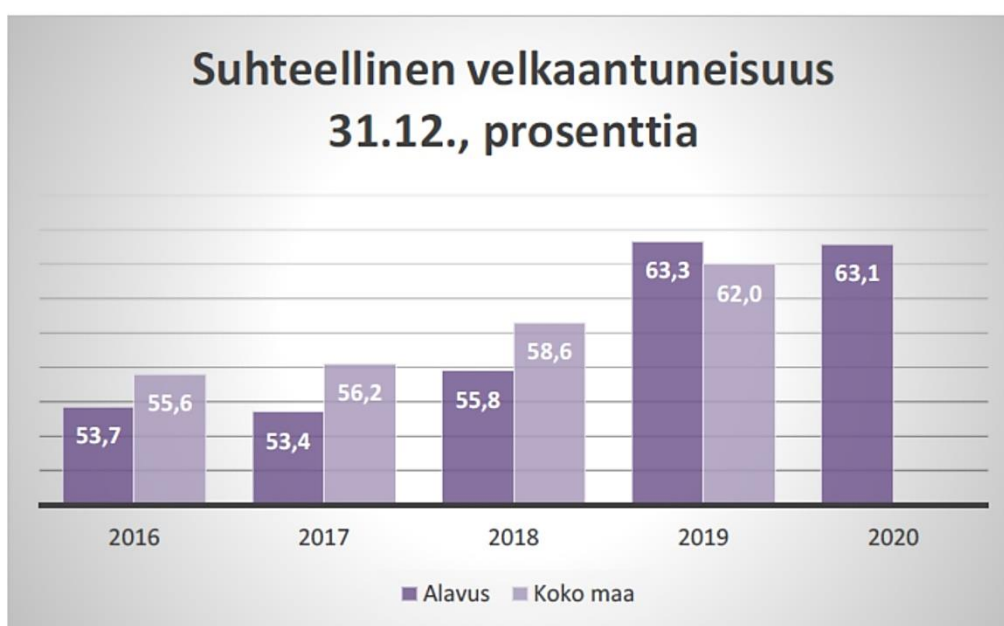
Lainanhoitokate kertoo kunnan tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksumuun. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden. Alavuden kaupungin lainanhoitokate vuonna 2020 oli 1,3 eli se on parantunut edellisvuosista.

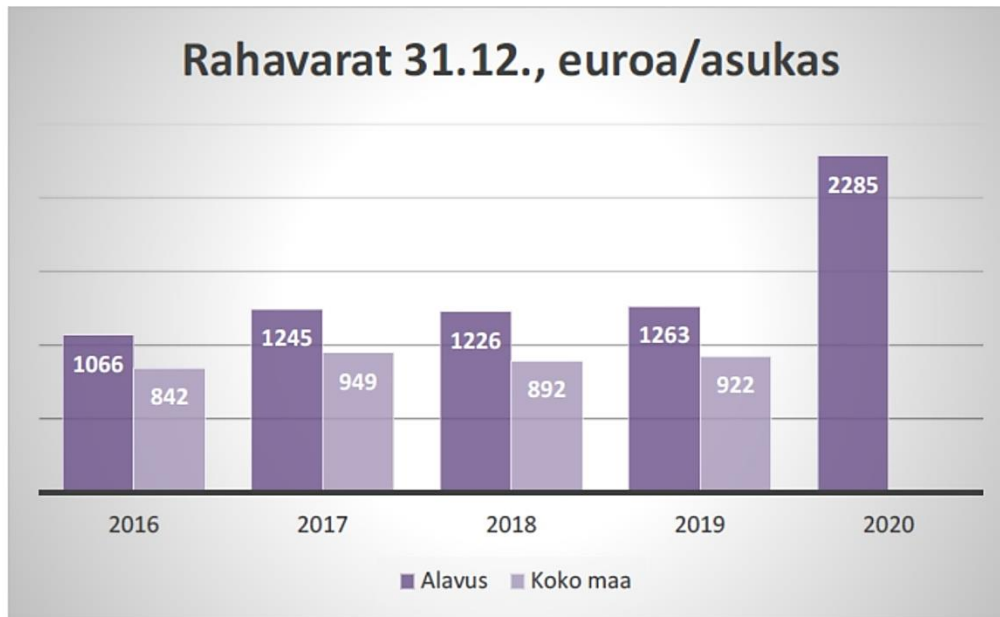
Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä uusista sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Hyvänä tavoitetasona voidaan pitää 70 %:n omavaraisuutta, 50 %:n ja sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta. Alavuden omavaraisuusaste ei ole merkittävästi huonontunut, mutta jää hieman alle 50 % ja on alle koko maan keskiarvon.

Suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien ikä, arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus on Alavudella 63,1 %, kun koko maan tunnusluku oli 62,0 % vuonna 2019. Positiivista on, että luku ei viime vuodesta noussut.

Rahavarat, joihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset, ovat Alavudella yli koko maan keskitasoa. Sijoitussalkun hyvä tuotto tuokin kaivattua turvaa myös rahoitusinstrumenttina.

Tilikauden 2020 tulos ilman valtion koronatukia olisi ollut todennäköisesti alijäämäinen. Alavudella ei kuitenkaan onneksi ole vaaraa siitä, että valtionavustuksia jouduttaisiin palauttamaan. Vahvistunut ylijäämä on tärkeää, kun varaudutaan tuleviin epävarmoihin vuosiin. Koronapandemian vaikutukset saattavat tuntua vielä vuosien ajan ja valtion tuki tulee olemaan rajallista. On syytä varautua julkisen talouden kiristymiseen.

Lähes koko vuoden kestänyt poikkeuksellinen tilanne on vaikuttanut kaikkeen kaupungin toimintaan ja tuottoihin, mutta kaupunki on pysynyt kuitenkin toimintakykyisenä niin palveluiden hoitamisessa kuin päätöksenteossa. Vuoden 2020 tavoitteet on olennaisilta osin voitu saavuttaa pandemiasta huolimatta. Tilinpäätös on osoitus siitä, että kaupunki kykenee toimimaan ja reagoimaan hyvinkin muuttuvissa tilanteissa.

4. HENKILÖSTÖ

Alkuvuodesta 2020 Alavuden kaupungin koko henkilöstölle tehtiin työhyvinvointikysely, johon vastasi 224 työntekijää. Vastaajamäärä oli hieman laskenut edellisestä kyselystä, joka toteutettiin 2017. Silloin vastaajia oli 261. Kyselyn tulokset osoittivat, että koko kaupungin osalta työhyvinvoinnin eri osa-alueilla tilanne on pysynyt samana tai kehittynyt parempaan suuntaan. Tulokset ovat vertailukelpoiset edellisiin kyselyyn nähden, koska kysely toteutettiin saman sisältöisenä kuin vuonna 2017.

Kysely toteutettiin ennen koronaepidemian aiheuttamia rajoituksia ja koronavuosi on vaikuttanut monin tavoin kaupungin toimintaan ja vaatinut kaupunkiorganisaatiolta venymistä ja uuden opettelua.

Henkilöstö on kuitenkin tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan sopeutunut hyvin poikkeusoloihin. Keväällä 2020 uusia toimintamalleja kehitettiin nopeasti tilanteen niin vaatiessa; osa työntekijöistä siirtyi etätöihin, osa lomautettiin, mutta vaihtoehtoja lomautuksille etsittiin aktiivisesti ja osalle pystyttiin tarjoamaan korvaavaa työtä.

Poikkeukselliset olosuhteet jatkuvat edelleen ja tarkastuslautakunta toivoo, että koheneva suuntaus työhyvinvoinnissa saataisiin pidettyä haastavinakin aikoina.

Vuoden 2020 henkilöstöraportin mukaan Alavuden kaupungin työntekijöistä (651 henkilöä) reilusti yli 80 henkilöä on yli 60-vuotiaita. Kaupungin henkilöstö muuttuikin nyt jatkuvasti eläköitymisten myötä. Osa viroista täytetään ja osa järjestellään muuten. Tarkastuslautakunta katsoo, että on paikallaan miettiä asioita kokonaisuutena ja tarkastella virkoja siten, että ne ovat toiminnan järjestämisen kannalta tarpeellisia ja järkeviä. Tarkastuslautakunta pyytää kuitenkin jatkossakin pitämään mielessä sen, että toimenkuvat pysyvät kooltaan sellaisina, että niistä pystyy suoriutumaan oman työajan puitteissa ja kunnialla. Liian hajanaiset ja moniosaiset työnkuvat heikentävät työhyvinvointia, työssä viihtymistä ja työssä jaksamista. Ei ole kenenkään etu säästää suorissa palkkakustannuksissa, mutta maksaa vähintään sama kustannus toisessa paikassa, jos asioille ei ole osoitaa riittävästi aikaa eikä huomiota ja henkilö uupuu työhönsä.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että työkyvyttömyydestä johtuvia eläköitymiä pyritään välttämään erilaisilla kuntoutustoimenpiteillä. On niin työntekijän kuin kaupungin etu pystyä ennaltaehkäisemään työkyvyttömyyseläkkeitä. Tietyissä ammateissa on jo nyt työvoimapulaa, joten nykyisistä osaajista on tärkeää pystyä pitämään kiinni. Työhyvinvointiin ja viihtyvyystekijöihin (liikunta- ja kulttuuriharrastusten tukeminen ePassilla, virkistystoiminta ym.) panostaminen on myös yksi houkutin uusia osaajia rekrytoitaessa.

Vuosi 2020 oli vuosi, jolloin kaupungintalo tyhjeni kaikesta toiminnasta ja kaupungin toiminnot hajaantuivat eri puolille kaupunkia. Positiivista on, että kaikki toiminnot ovat löytäneet paikkansa ja töitä on pystytty jatkamaan. Koronaviruspandemia on vähentänyt fyysisiä kohtaamisia ja myös kuntalaisten fyysisiä asioita ja tämä on saattanut osaltaan sujuvoittaa toimintojen siirtymistä eri osoitteisiin. Tästä näkökulmasta myös pienemmät yksiköt ovat olleet hyvä asia.

Henkilöstön näkökulmasta hajallaan olevien yksiköiden haittapuolena on työntekijöiden välisen spontaanin kanssakäymisen puute ja tiedonkulun heikkeneminen. Tarkastuslautakunta on saanut kuulla, että tiedonkulun haasteisiin on etsitty ratkaisuja ja käyttöön on otettu esimerkiksi kuukausittaiset esimiesinfot Teams-yhteyksin ja kerran kuussa sähköpostitse henkilöstölle lähetettävä uutiskirje, joka on koettu hyväksi kanavaksi saada tietoa eri palveluryhmien ajankohtaisista asioista ja käynnissä olevista hankkeista. Kootusti kerran kuussa lähetettävä tietopaketti vähentää yksittäisten sähköpostien tulvaa ja tukee henkilöstön jaksamista.

Tasapuolisen ja yhtäaikaisen tiedon tarve koskee myös kaupungin luottamushenkilöitä. Tarkastuslautakunta kannustaakin pohtimaan, olisiko säännöllisesti lähetettävä ajankohtaiskirje valtuutetuille hyvä iltakoulujen ym. tilaisuuksien lisäksi tai tilalle poikkeusolojen edelleen jatkuessa.

Vuosi 2020 oli kaupunginjohtaja Liisa Heinämäen ensimmäinen kokonainen vuosi Alavuden kaupungin johdossa. Poikkeusvuosi toi omat haasteensa, joihin Heinämäki on ollut oikea ihminen vastaamaan: erityisen hyvin on tullut esiin Heinämäen taitava ja kuntalaista lähellä oleva viestintä ja aktiivinen toiminta hybridiympäristössä. Kaupunginjohtajan aktiivinen läsnäolo esimerkiksi sosiaalisessa mediassa on ollut omiaan rauhoittamaan huhumyllyjä ja suitsimaan väärien tietojen leviämistä.

Kaupunginjohtaja ja tarkastuslautakunta ovat jakaneet avoimen tiedottamisen ihanteen ja sitä onkin kaupunginhallitus- ja valtuustotasolla lisätty. Päätöksenteon tuominen lähemmäs kuntalaista on tärkeää ja myös lautakunnissa on ollut tahtotila luoda käytänteitä, joilla tiedottamista voitaisiin lisätä.

Tarkastuslautakunta kannustaa jatkamaan työtä päätöksenteon avoimuuden eteen.

5. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Uuden kuntalain mukaan kunnan taloudellisen aseman tarkastelu tapahtuu hyvin pitkälle kuntakonsernin lukujen perusteella. Kaikkien tytäryhteisöjen tavoitteena on taloudellisesti kannattava toiminta pitkällä aikavälillä. Yhteisön yksittäisen vuoden tulos voi olla tällöin tappiollinen, mutta yhteisöllä tulee olla kertyneitä voittovaroja.

Konsernin tilikauden tulos muodostui 2,1 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi. Alavuden kaupunkikonserniin yhdisteltävät kuntayhtymät paransivat tulosta ylijäämäisillä tilinpäätöksillään. Samoin tytäryhtiöiden ja osakkuusyhteisöjen tilinpäätökset yhteen laskettuina paransivat tulosta.

Kaupunkikonsernin taseen kertynyt ylijäämä on 28,3 miljoonaa euroa (2 502 €/ asukas).

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota vieraan pääoman määrään. Lainakanta nousi jälleen hieman edellisvuodesta ja on nyt 80,9 miljoonaa euroa eli 7 133 euroa asukasta kohti. Se hieman yli koko maan vuoden 2019 keskiarvon.

Konsernitasolla suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku on 60,4 %. Omavaraisuusaste on 38,6 %, joka on selvästi alle tavoitearvon, joka on vähintään 50 %.

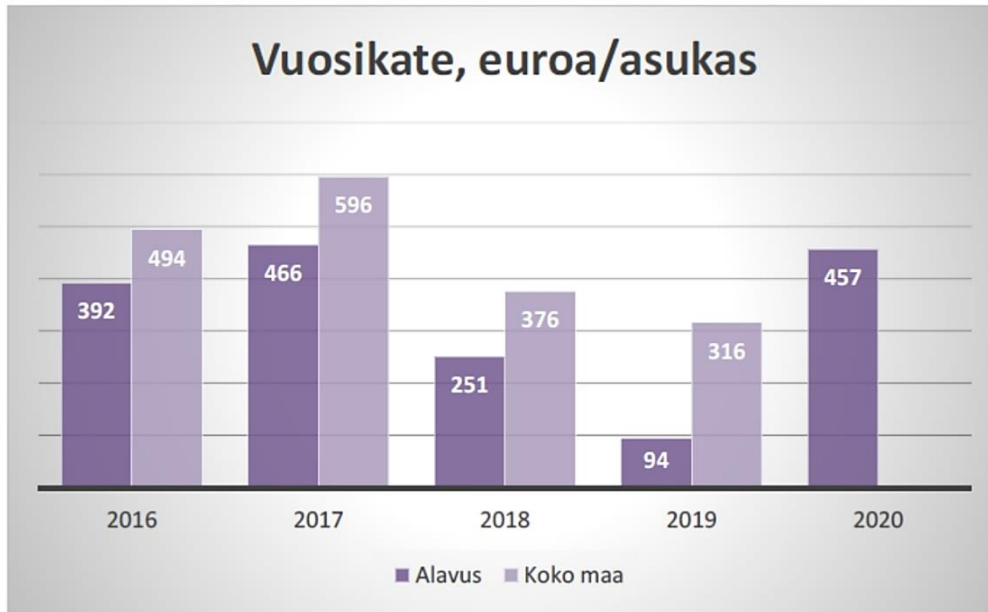
Vuosikate poistoista –tunnusluku 126,3 % oli kuitenkin merkittävästi parempi kuin vuonna 2019 (67,3 %).

6. TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Tilikauden ylijäämä, 1,1 miljoonaa euroa oli lähes 1,9 miljoonaa euroa alkuperäistä ja noin 616 000 euroa lopullista talousarviota parempi tulos. Ylijäämäinen tulos syntyi kuitenkin lähinnä valtion maksamien korona-avustusten turvin. Talouden tasapainoa on haettava tulevina vuosina käyttäen edelleen järkeviä uudelleenjärjestelymahdollisuuksia ja kustannustehokkaita ratkaisuja hyväksi. Vuosikatteen saaminen pysyvästi riittävälle tasolle on keskeinen tavoite.

Esitystä talouden tasapainottamiseen ei tarvitse laatia, koska taseessa on aikaisemmilta vuosilta kertynyttä ylijäämää tilikauden ylijäämäkirjauksen jälkeen 22,5 miljoonaa euroa.

Tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan Alavudella talousseuranta on tehokasta. Vuoden 2020 aikana tehtiin kaksi lisätalousarviota, jolla korjattiin alkuperäisen talousarvion määrärahoja ja tuloarvioita muuttuneita olosuhteita vastaaviksi. Talousarviovuoden aikana seurattiin talouden toteutumista systemaattisesti toimialoilla, johtoryhmässä, lautakunnissa ja kaupunginhallituksessa sekä osavuositilauksien myötä valtuustossa. Tätä käytäntöä kannattaa jatkaa ja reagoida seurantatietoihin tarvittavilla järjestelyillä. Ennustettavuus kuntataloudessa on vaikeaa muun muassa edelleen jatkuvan koronapandemian vuoksi.

7. YHTEENVETO

Rahoituslaskelman näkökulmasta kaupungin tuloslaskelma voi näyttää ylijäämää, vaikka kaupunki samanaikaisesti velkaantuu. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä (5) vuodelta (euroa/ asukas) kuvaa investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Tunnusluku muodostui negatiiviseksi (-61) vuonna 2019. Negatiivinen toiminnan ja investoinnin rahavirta tarkoittaa, että kunta velkaantuu. Toivottavasti suunta ei nyt kääntynyt pysyvästi negatiiviseksi.

Koko Etelä-Pohjanmaalla väkiluvussa oli laskua; Etelä-Pohjanmaan väkiluku oli vuoden 2020 lopussa ennakkotiedon mukaan 187 725 henkilöä. Väkiluku vuoden 2019 lopussa oli 188 719, vähennystä siis 994 henkilöä. Useista markkinointipanostuksista huolimatta Alavuden väkiluku jatkaa laskuaan; vuoden 2020 lopussa väkiluku oli 11 336 ja vastaava luku vuoden 2019 lopussa oli 11 468. Väkiluvun lasku oli siis 132 henkilöä eli 1,15 %.

Yritykset löysivät uusia toimintatapoja vuoden 2020 epävarmassa tilanteessa ja jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa. Yrityksiä neuvottiin ja ohjattiin koronatukien hakemisessa ja avustettiin investointiavustusten hakemisessa ja anomusten täydentämisessä. Verotulojen kertymään vaikutti suotuisasti se, että yritysten toiminta Alavudella pysyi hyvällä tasolla.

Ennen koronapandemiaa Alavudella oli monilla yrityksillä työvoimapulaa. Keväällä 2020 pudottiin muutamassa päivässä lähes 18 prosentin työttömyyteen. Työllisyys kuitenkin koheni kesällä ja syksyllä hyvin. Vaikka koronakriisi jatkuu, yritystilastojen mukaan pienten ja keskisuurten yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat kohtalaisen luottavaiset viime syksyyn verrattuna. Tilanne on edelleen vaikea, mutta valoa on näkyvissä.

Haasteista huolimatta tarkastuslautakunta näkee Alavuden tulevaisuudessa positiivista virettä. Kaupungillamme on paljon mahdollisuuksia, kun ne osataan ottaa käyttöön. Toivomme, että hyvä yhteistyö yhdistysten ja yritysten kanssa antaa positiivista signaalia siitä, että Alavus on houkutteleva paikka asua.

8. KOOSTE KESKEISIMMISTÄ HAVAINNOISTA JA KEHITTÄMIS-SUOSITUKSISTA

8.1. Hyvinvointipalvelut:

Hyvinvointipalvelut ovat kaikille kuntalaisille suunnattuja matalan kynnyksen palveluja, jotka tarjoavat kuntalaisille mahdollisuuksia parantaa henkistä ja ruumiillista hyvinvointia ja näin vähentävät sairastavuutta ja syrjäytymistä. Hyvinvointipalveluihin kuuluvat vapaa-ajan palvelut kuten liikunta, kulttuuri- ja nuorisopalvelut sekä kirjaston ja kansalaisopiston palvelut.

Koronavuoden sulut ja rajoitukset vaikuttivat merkittävästi hyvinvointipalvelujen käyttäjä- ja kävijämääriin. Liikuntapalveluille vuosi 2020 oli kova: sisäliikuntapaikat eivät voineet toimia normaalivolyymilla käytännössä koko vuonna, vaan olivat joko kokonaan kiinni tai toimivat erilaisin rajoituksin, kuten uimahalli ilman saunoja. Tämän vuoksi kävijämäärät putosivat yli 25 tuhannella (n. 35%) ja tulot putosivat yli 31%. Kevään 2020 sulun aikana tehtiin Kunto-Lutran perusteellinen huolto, mutta henkilöstöä jouduttiin myös lomauttamaan ja siirtämään toisiin tehtäviin.

Tarkastuslautakunta huomio positiivisesti sen, miten laadukkaasti ja tuloksekkaasti liikuntapalvelut hyödynsi Carunan tarjoamaa #Duunienergiaa –kampanjaa nuorten työllistämiseen ja sitä kautta tuotti hienot ja kattavat videosittelyt kaupungin kaikista liikuntapaikoista julkaistaviksi sosiaalisessa mediassa. Tästä projektista hyöty ei jää vain hetkelliseksi vaan videoita voidaan hyödyntää myös nyt ja tulevaisuudessa.

Kirjastopalveluille pandemia aiheutti kahtalaisia seurauksia: toisaalta sulut, jolloin kirjastot pidettiin kokonaan kiinni, ja rajoitukset, jolloin kirjastot toimivat ilman lukusaleja, pudottivat kävijämääriä neljänneksellä eli n. 20 000 henkilöllä. Toisaalta taas kirjastopalveluissa on tehokkaasti käytetty sulkuaika mm. omatoimiaukioloihin valmistavan tekniikan käyttöönottoa edistäen, kun käytännössä koko aineisto on pitänyt tarroittaa uudelleen - tämä olisi ilman sulkua ollut todella valtava urakka. Kirjasto toimi läpi sulun aktiivisesti verkossa, palveli siellä asiakkaita ja nosti esiin e-aineistoa sekä uusia palveluita kuten kirjastokinoa.

Näyttelytoimintaa ei ole pystytty järjestämään, mutta esimerkiksi Töysä-talon tarjolla oleville toimistotiloille on ollut kysyntää, kun seurakunta on hakenut sieltä tiloja toiminnalleen.

Koronaviruspandemian yksi valtakunnallinen seuraus on ollut ihmisten valtavasti lisääntynyt kiinnostus ulkoiluun ja luontokohteisiin. Enää kohteita eivät käytä vain oman kylän ja kaupungin asukkaat, vaan ihmiset ovat valmiita matkustamaan kaukaakin voidakseen kokea uuden luontopolun, ladun tai tulipaikan, ja hakevat niistä aktiivisesti tietoa eri alustoilta. Joka puolella Alavuttoa on kohteita, joita kannattaisi hyödyntää myös markkinoinnillisesti, ja monipuolinen ympäristö on Alavuden yksi suuri vahvuus. Kuuden Tähtien reitistön kunnostushanke onkin nyt erittäin hyvin ajoitettu ja tarpeellinen.

Sivukyläluontokohteiden infrastruktuuria, kuten pururatoja, pitkospuita, tulipaikkoja ja latuja ylläpitävät ja huoltavat pääosin kylänsä omat seurukset ja yhdistykset talkoo- ja vapaaehtoisuuspohjalta. Tarkastuslautakunta kannustaa kaupunkia kartoittamaan ja tiivistämään yhteistyötä näiden toimijoiden kanssa. Itse työn yhdistykset tekevät useimmiten talkoilla, mutta kaupungin tulisi aktiivisesti tarjota tukea muihin kuluihin, koska yhdistysten tekemä työ tuottaa yhteistä hyvää ja vähentää kaupungin paineita yhdenvertaisten palveluiden tarjoamisesta.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten on huolehdittu ja tulevaisuudessa huolehditaan esimerkiksi latujen ajosta koituvien polttoainekulujen ja laitteiston ylläpitokustannuksien kompensoinnista yhdistyksille?

Alavutelaisten seurojen ja yhdistysten rahallinen tukeminen hyvinvointilautakunnan myöntämien avustusten kautta on tärkeää ja sitä on tärkeää jatkaa. Alavus on harrastusmahdollisuuksiltaan kokoaan suurempi ja Alavudella on kaikenikäisten mahdollista harrastaa monipuolisesti ja edullisin kustannuksin. Tämän mahdollistavat ennen kaikkea aktiiviset seurat ja niiden toimintaedellytykset kaupungin tulisi varmistaa esimerkiksi pitämällä tilojen vuokrataso edullisena. Näin autetaan myös pitämään harrastusmaksujen taso sellaisena, että harrastaminen on mahdollista kaikille.

8.2. Sivistyspalvelut:

Sivistyspalveluissa jouduttiin keväällä 2020 toteuttamaan massiivinen ponnistus, kun kaikki perus- ja lukio-koulutus siirtyi nopealla aikataululla etäopetukseen koronaviruspandemian vuoksi. Tämä pakotti ottamaan digiloikan, jonka aikaansaaminen normaaliolosuhteissa olisi vienyt vuosia. Opetuksen vieminen kokonaan digialustoille ei ole läpihuutojuttu ja se tehtiin melkein yhdessä yössä. Tarkastuslautakunnalle tämä ponnistus on näyttäytynyt onnistuneena ja tarkastuslautakunta haluaa erikseen kiittää koko opetussektoria hienosta työstä, jaksamisesta ja venymisestä. Kiitos myös välittämisestä ja huolenpidosta, jota pienille ja suuremmillekin oppilaille onnistuttiin etäyhteydenkin kautta osoittamaan.

Koulujen sulku ja lasten jääminen kouluruokailun ulkopuolelle loi monelle perheelle suuria ongelmia. Tähän tarpeeseen vastattiin järjestämällä ruokakassijako monen eri toimijan yhteistyönä, jossa sivistyspalveluiden osaksi jäi tilausten vastaanottaminen. Ruokakasseja tilattiin ja jaettiin joka viikko noin 370 kappaletta.

Varhaiskasvatus joutui myös sopeutumaan koronakevään haasteisiin, kun lapset jäivät suurissa määrin kotihoitoon. Tulopuolelle tämä kohdistui suoraan varhaiskasvatusmaksujen pienenemisenä, kun perheet vapautettiin maksuista sulkujen ajaksi. Varhaiskasvatuksen muuna haasteena on ollut pätevän, koulutetun henkilöstön huono saatavuus eikä kaikkia avoimia työpaikkoja saada täytettyä virallisesti pätevillä henkilöillä. Tässä kohtaa on syytä miettiä, miksi Alavus ei saa houkutelua koulutettuja naisia, ja ymmärtää sen yhteys myös asukasluvun laskuun.

Alavuden kaupungin strategiassa on mainittu elinikäisen oppimisen käsite ja se, että osaavan työvoiman saatavuuteen panostetaan yhteistyössä yritysten kanssa. Korkeasti koulutetun henkilöstön saatavuuden ollessa jatkuvasti kysyntää vähäisempi tulisikin aktiivisesti miettiä tapoja kannustaa jatko- ja täydennyskoulutukseen sen rinnalla, että yritetään rekrytoida osaajia muualta. Päätoimiseksi opiskelijaksi ryhtyminen työn ja perhe-elämän ohella on teko, joka vaatii motivaatiota ja rohkeutta. Siihen kannustaminen ja tukeminen olisi omiaan kirkastamaan Alavuden kaupungin imagoa eteenpäin katsovana, perhemyönteisenä tulevaisuuden kuntana.

Yläkoulun ruokalan remontti ja lisärakennukset valmistuivat vuonna 2020. Remontti oli pitkä, mutta sitä on pidetty onnistuneena ja siihen ollaan tyytyväisiä.

Alavuden kaupunginvaltuusto otti loppuvuodesta 2020 myönteisen kannan siihen, että voidaan aloittaa pienten lasten koulu –mallin ajattelu ja valmistelu. Tässä mallissa lähdetään vastaamaan kouluverkkoon kohdistuvaan paineeseen strategisesti ja inhimillisesti turvaamalla pienimmille koululaisille koulutien aloitus lähellä

kotoa ja isommille mahdollisuus opiskella ja oleskella omanikäisten kanssa. Avaus on jo nyt saanut hyvin näkyvyyttä ja palautetta. Avaus on oivallinen esimerkki siitä, miten vastaavanlaisia omaperäisiä ratkaisuja tarvitaan. Negatiivisen voi kääntää positiiviseksi ja se näkyy myös ulospäin positiivisena vireenä.

8.3. Tekniset palvelut:

Tekniset palvelut tuottavat asukkaille näkyviä palveluita ja toteuttavat isoja investointeja. Samaan aikaan tekniset palvelut avautuvat ehkä kuitenkin kaikkein vaikeimmin tavalliselle kuntalaiselle. Kuten tarkastuslautakunta on jo aiemminkin todennut, että teknisten palvelujen tulosalue on laaja ja tulosalueen päälliköiden henkilökohtainen ja yhteenlaskettu taloudellinen päätäntävalta on suuri, johtuen osaksi tarpeesta jouduttaa urakoiden toteutumista. Arviointi ja tarkastaminen on haastavaa, kun tieto siitä, mitä milloinkin ollaan tekemässä ja miksi, ei saavuta aina edes teknistä lautakuntaa. Kustannusten ja suunnitelmien suhteellisen suuret muutokset eivät niinkään tavoita lautakuntaa. Tarkastuslautakunta onkin aiempien vuosien tapaan huolissaan katvealueista, joita tiedonkulussa edelleen on.

Tarkastuslautakunta näkee, että teknisten palveluiden läpinäkyvyyden lisääminen tulisi aloittaa teknisestä lautakunnasta, jonka roolia olisi tarpeen kasvattaa. Tarkastustoiminnassa on noussut esiin se, että investointien tarpeellisuutta on ollut toisinaan vaikeaa hahmottaa päätöksenteon yhteydessä eikä lautakunnalla ole juurikaan vaikutusmahdollisuutta budjetin valmisteluun.

Tarkastuslautakunta pohtii, voisiko teknisellä toimialueella olla teknisen lautakunnan ja virkamiesten yhteinen ns. vuosipalaveri, jossa käytäisiin läpi vuoden aikana tulevat investoinnit. Tällöin lautakunnalla olisi niistä jonkinlainen ennakkokäsitys ja niiden toteuttamiseen olisi mahdollisuus lautakunnan myös vaikuttaa.

Kaupungin virkamiesorganisaatiossa tapahtuvien eläköitymisten myötä myös teknisiin palveluihin valuu lisää tehtäviä. Tarkastuslautakunta toivoo kiinnitettävän erityistä huomiota siihen, että toimenkuvat pysyvät kohtuullisina ja jo valmiiksi hyvin laajan palvelualueen päätösten oikeudenmukaisuus, taloudellisuus ja kestävyys, ja toisaalta myös viranhaltijoiden jaksaminen varmistetaan.

Alavuden kaupungin ruokapalveluyksikkö oli yhtenä keskeisenä toimijana mukana organisoimassa ruokakasijakoa koululaisille koulujen sulun aikana. Alavuden kaupungin strategiassa mainittua suuntausta siirtyä kohti lähiruokaa ei ole vuoden aikana edistetty. Tarkastuslautakunta pitää edelleen tärkeänä painottaa paikallisuutta hankinnoissa sekä toisaalta myös pyrkiä kaikin keinoin vähentämään ruokahävikkiä kouluissa ja kaupungin keittiöissä. Erittäin kannatettava askel olisi esimerkiksi luopua reseptiikassa tonnikalan käytöstä ja siirtyä käyttämään kotimaista järvikalasäilykettä.

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota siihen, että edelleen vuoden 2020 kohdalla toistui se, että teiden kunnossapidon budjetti on ylittynyt, kuten jo monen vuoden trendinä on ollut. Alibudjetointi on siis jatkunut.

8.4. Ympäristöpalvelut:

Alavudenjärven kunnostushanke on jatkunut vuonna 2020. Hanke on omiaan parantamaan Alavuden keskusta-alueen viihtyisyyttä.

Aurinkorannan asuntoalue oli herättänyt ennalta paljon kiinnostusta ja tonttien myynnistä täysin uudella tavalla tonttihuutokaupassa uskallettiin odottaa menestystä. Toisin kuitenkin kävi, ja kolmessa osassa toteutettujen huutokauppojen tulos oli vain kolme varausta. Tämän jälkeen on alueelle tehty joitakin varauksia, joista kauppoihin asti on päästy vain yhden tontin osalta. Tarkastuslautakunta yhtyy johtopäätökseen, jonka mukaan jatkossa uusien asuntoalueiden kohdalla palataan vanhaan varauspäivämalliin.

Rakennuslupapäätökset jatkoivat vuonna 2020 kasvuaan jo kolmatta vuotta peräkkäin, mutta omakotitalojen rakentamista koskevia päätöksiä näistä kaikkiaan 275 luvasta oli vain yhdeksän. Omakotitalorakentaminen Alavudella on siis lähes pysähdyksissä.

Haasteellista on, että Alavus ei ole onnistunut rekrytoimaan myöskään uutta kaavoittajaa.

8.5. Muut havainnot kunnan hallinnosta:

Alavuden kaupungin strategiaa päivitettiin syksyllä 2020. Palvelualueiden sisäisen strategiakäsittelyn kautta strategisia kehittämistavoitteita pystytään viemään yleiseltä tasolta konkreettisemmin kaupungin palveluja koskeviksi. Strategiaa ei sovi unohtaa lojumaan, vaan sitä ja sen toteutumista tulisi tarkastella vuosittain.

Pandemiavuosi 2020 pakotti myös valtuustotyöskentelyn mukaan digiloikkaan, kun myös valtuuston kokouksia jouduttiin järjestämään joko kokonaan etäyhteyksin tai hybridimallina. Tarkastuslautakunnan näkemys on, että digivalmiuksia tulee yhä kehittää ja huolehtia siitä, että myös valtuutetuilla on niihin tarvittava osaaminen. Myös valtuuston kokousten suoratoisto verkkoon olisi nykyaikaa ja syytä ottaa harkittavaksi uudelle valtuustokaudelle.

Kaikista haasteista huolimatta voidaan todeta, että valtuuston iltakoulukäytännöt ovat menneet eteenpäin ja kaiken kaikkiaan valtuutettujen tiedonsaanti on parantunut aiemmasta. Valtuutetut ovat toisaalta yhä enemmän itse aktiivisia viestijöitä ja tähän on jatkossa suunnata koulutusta – valtuutettu on aina koko kaupungin käyntikortti ja kantaa vastuun siitä, millaisen kuvan kaupungista antaa ulospäin omalla viestinnällään ja käytöksellään eri medioissa. Päätöksistä tiedottaminen on kaupungin tehtävä ja sen on tapahduttava keskitetysti, ei yksittäisten valtuutettujen toimista. Me-hengen nostaminen ja sen merkityksen ymmärtäminen on kaupunkikuvan kannalta oleellista.

Kuntalaisten osallisuuden parantaminen ja heidän kuulluksi tulemisensa on parantunut, mutta yhä tarvitaan toimia sen eteen. Tarkastuslautakuntaa kiinnostaa, koska seuraava asukastytyväisyyskysely toteutetaan ja mitä asioita sillä mitataan?

9. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE

Tilintarkastuskertomuksen mukaan kaupungin hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti ja kirjanpito on hoidettu sitä koskevien säännösten mukaisesti. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä.

Tarkastuslautakunta luovuttaa arviointikertomuksen vuodelta 2020 kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että **valtuusto kiinnittää erityistä huomiota arviointikertomuksessa värillisellä taustalla korostettuihin havaintoihin ja kehitysehdotuksiin.** Tarkastuslautakunta pyytää palveluryhmiä kommentoimaan ao. kohtia ja niihin kohdistuvia toimenpiteitä syyskuun loppuun mennessä pidettävässä valtuuston kokouksessa, jonka jälkeen kommentit toimitetaan tarkastuslautakunnalle.

Tarkastuslautakunta on kuulemisissaan saanut tietoa kaupungin toiminnoista ja kehittämistä kaipaavista asioista. Kuulemiset ovat toteutuneet luottamuksella ja erittäin hyvässä hengessä. Kiitos kaikille kuulemisiin ja tarkastuslautakunnan työhön osallistuneille. Kiitos myös kaikille kaupungin työntekijöille, johdolle ja luottamushenkilöille arvokkaasta työpanoksestanne Alavuden kaupungissa.

ALLEKIRJOITUKSET

Alavudella 21. toukokuuta 2021

Alavuden kaupungin tarkastuslautakunta

Niina Laitio
puheenjohtaja

Markku Ylinen
varapuheenjohtaja

Jukka Ketola
jäsen

Irmeli Kukkola
jäsen

Juha Rikala
jäsen

Alavus on
asukkaitaan varten

Alavuden kaupunki

PL 14

Torikatu 4, 63300 ALAVUS

Puh. 06 2525 1000

info@alavus.fi

www.alavus.fi